

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

La bibliofilia. XV. évfolyam. 4. szám (1913. július): Carlo FRATI: Bollettino bibliografico Marciano. (Rövid ismertetések a velencei Sz. Márk-könyvtár tulajdonában levő kéziratokkal és nyomtatványokkal foglalkozó kiadványokról. Folytatás: 245—250. sorszámok.) — Raimondo SALARIS: Gli incunaboli della biblioteca comunale di Piacenza. (Folytatás: 87—118. sorszám alatt 32 ösnyomtatványt ír le. Ezek közül sem HAIN, sem REICHLING nem ismeri a következőket: ARISTOTELES: Opera Tom. I. Venetiis, 1483. AVIANUS: Compotus. Lugduni, 1492.) — **5. szám** (augusztus): Arnaldo BONAVENTURA: Di un codice musicale Mediceo. (Bőven ír le egy zenei kéziratot, melyet OLSCHKI szerzett meg s amely egykor II. MEDICI Lőrinc urbinói herceg (1492—1519.) tulajdonában volt. A hártya-kézirat a XV. sz. második feléből, vagy a XVI. sz. legelejéről való. A tartalommutatóban felsorolt kezdőversek a következő akrosztikont adják: *Vivat Semper Invictus Laurentius Medices, Dux Urbini*. A hangjegyeket tartalmazó kézirat 1b és 2a lapja különösen kiválik gazdag díszítésével. A kodex jobbára egyházi dallamokat tartalmaz négy hangra, de itt-ott világi dalok is közbeecsúsztak, latin vagy francia szöveggel.) — G. BOFFITO és P. NICCOLAI: Bibliografia dell'aria. (A meteorologia és földmágnesség olasz vonatkozású irodalmának könyvszete. Folytatás: az ALBERTI—ALDROVANI nevek közé eső cikkek.) — Leo S. OLSCHKI: Livres inconnus des bibliographes. (46. Li miraculi della Madonna. Venetia, 1496. c. mű leírása, két hasonmással.) — **6. szám** (szeptember): Paolo D'ANCONA: Nuove ricerche sulla «Bibbia dos Jeronymos» e dei suoi illustratori. (Ez a hét diszes kötetre terjedő Szentírás, melyet Niccolò ANZIANI állítása szerint I. MÁTYÁS magyar király rendelt meg s amely állítás képtelenségét e folyóirat szerkesztője már 1908-ban kimutatta,¹ jelenleg a portugál áll. levéltárban őrzetik. A kötetek *explicit*-jéből kiderül, hogy a másolók 1495. decemberében fogtak munkába s 1497. júliusában készültek el vele. A készítésére vonatkozó 1494-ben kelt szerződés egy 8. kötetről is megemlékezik, amely a *Maestro delle Sententie*-t kell, hogy tartalmazza. Ennek identifikálása szerző szeriut mindedig nem sikerült, épen ezért csupán a Biblia két kötetével foglalkozik. Arra nézve is megoszlanak a vélemények, hogy miként kerültek e kötetek Portugáliába. Luigi CIBRARIO szerint II. GYULA pápa adományozta volna őket EMMÁNUEL portugál királynak, hálából az első amerikai arany átengedéseért. Prospero PERAGALLO szerint inkább valamelyik a portugál

¹ V. ö. Magyar Könyvszemle. 1908 : 198. l.

királlyal üzleti összeköttetésben állott firenzei kereskedő, esetleg Girolamo SERNIGI volt a donátor. A köteteket EMMÁNUEL király 1517. végrendeletével a a szűz Máriáról nevezett bélemi kolostorra hagyta, ahol 1808-ig maradtak. JUNOT tábornok akkor magával vitte őket Párisba, ahonnan a restauráció idején ismét visszakerültek Bélembe. A kolostornak 1834-ben történt felosztásakor a munka a lissaboni bankba, majd a pénzverőbe, végül a nemzeti könyvtárba került. Végül a Torre do Tombo levéltárába jutott, ahol ma is őrzik. A kézirat diszítése kétségtelenül Attavante degli ATTAVANTI műhelyéből került ki, amit az 1494-iki okirat is kétségtelenül beigazol. Szerző közli a VI. és VII. kötet címlapjának hasonmását s kimutatja, hogy míg a VII. kötet címlapját kétségtelenül Attavante degli ATTAVANTI készítette, a VI.-é alighanem a Gherardo e Monte del FORA testvérpár együttműködésének a gyümölcse. Végül d'ANCONA azon véleményének ad kifejezést, hogy a portugál király, akinek neve a VII. kötet címlapján kétszer is szerepel, maga rendeltette meg ezt a Bibliát. (Erre vall az is, hogy az ornamentikában több portugál vonatkozású emblema szerepel.) — Aldo SORANI: Giambattista Bodoni. (A nagy torinói tipografus halálának századik évfordulója alkalmából írt méltatás.) — S. ZAMBRA: Corriere d'Ungheria. (A hazai könyvtári mozgalmakról tájékoztat jobbra a *Magyar Könyvszemle* alapján.) — Eugenia LEVI: Una edizione del "Decamerone" curata da Ugo Foscolo. (PICKERING 1825. londoni kiadásáról szól, melyet Ugo FOSCOLO rendezett sajtó alá.) — 4-6. szám: Roland BARRAUD: Essai de bibliographie du Songe de Poliphile. (Cikke e második részében szerző évréndi egymásutánban ismerteti e híres makaronikus regényről és írójáról elhangzott véleményeket. Három korszakot különböztet meg és pedig: I. 1512—1699.; II. 1706—1772.; III. 1773—1850.) — 4. és 6. szám: A. BOINET: Courier de France. (Közli teljes egészében a *Bibliothèque nationale* 1912. évi jelentését. Eszerint a könyvtár nyomtatványi osztályának dolgozótermében 193.451 egyén 565.161 kötetet, a nyilvános olvasóteremben 45.911 egyén 49.506 kötetet, a földrajzi osztályban 2646 egyén 24.360 darabot, a kéziratárban pedig 43.348 olvasó 73.451 kötetet használt. A kéziratári anyagból kifelé is adtak kölcsön, összesen 494 drbot. Köteles példányokból a nyomtatványi osztály 14.446 kötet- és füzettel, 9435 falragasszal, 1356 mozi-scenarióval és 6611 zeneművel továbbá 665.000 hirlap- és folyóirat-számmal, vásárlás útján 14.002 kötettel és 72.500 folyóirat-számmal, végül ajándék útján 6000 kötettel gyarapodott. A kéziratár szaporulata 762 kötetre rúgott, amiből 443 volt az ajándék. A betűrendes nagy katalogus kinyomatása, különböző okokból, csak lassan haladt előre s ez évben csupán három kötet: L—LII. készült el belőle. — A továbbiakban ismerteti Paul VIOLET cikkét a párisi jogi fakultás könyvtáráról és irattáráról, a Páris városa történeti könyvtárában rendezett kiállítást, mely Páris kertjeit és sétányait mutatta be a XV. századtól 1830-ig terjedő publikációk során, beszámol több vidéki és párisi tudományos felolvasásról, köztük HEVESY Andornak a Korvináról tartott előadásáról, szól a Francis CHARMES elnöke alatt megalakult *Société de Amis de la Bibliothèque Nationale et des grandes bibliothèques de France* c. társulatról, melynek az a főcélja, hogy a *Bibliothèque Nationale*et vagy egyéb jelentékenyebb közkönyvtárakat gyarapítson. A társaság tagdíját évi

20 frankban állapították meg, ami egyszersmindenkorra 500 frankon megvált-ható. Gazdag folyóirat-szemle rekeszti be a cikket.)

Le bibliographe moderne. XVI. évfolyam. 93—94. szám (1912—1913. július—október): J. J. MARQUET DE VASSELOT: Une planche des Grandes Heures de Vostre copié par deux émailleurs limousins. (A XVI. századi limogesi zománcművesekről több ízben kiderült, hogy ábrázolásaik nem saját inven-ciójuk terméke, hanem híres metszetek, esetleg könyvillusztrációk többé-kevésbé szabad másolatai. Szerző kimutatja, hogy egy joggal I. Jean PÉNICAUDnak tulajdonított limogesi zománckép, mely a keleti királyok imáadását ábrázolja s. A. H. SANXAY-BARWELL birtokában van, a Simon VOSTRE részére 1502—1520. közt nyomtatott római *Horarium*okban szereplő megfelelő jelenet másolata. Lehet, hogy a zománcművésznek nem közvetlenül a *Horarium* metszete, hanem valamely szabadon alakított replikája szolgált közvetlen mintául. Egy másik limogesi zománclap, mely a Musée de Clunyben van, ugyanezt a jelenetet ábrázolja, de több hűséggel. Technikai kivitele 1530 köré utalja.) — Maurice TOURNEUX: Salons et expositions d'art à Paris (1801—1900.); essai biblio-graphique. (E folytatólagos közlemény az 1848—1863. évi szalonok és egyéb párisi műkiállítások irodalmát dolgozza fel.) — Association amicale profession-nelle des archivistes français. Dixième assemblée générale. (A közgyűlés a francia levéltárosok belügyeivel: a szolgálati szabályzattal és fizetésrendezéssel, továbbá a központi fűtés berendezésével foglalkozott. A csatolt táblázatokból kiténik, hogy az egyes départementok levéltárnokainak a fizetése 10 év alatt igen különbözőképp emelkedett. Míg egyes départementokban 5500-ról 8000-re, 6000-ról 7000-re vagy 3800-ról 6000 frankra emelkedett, egyebütt az emel-keedés alig 2—3 száz frank, sőt nem egy helyt maradt a régi 2000—3000 frank fizetés.) — Henri STEIN: Une saisie de livres protestants à Paris en 1664. (1664-ben a párisi Saint-Antoine negyedben élt egy Perrine BEAUCORPS nevű protestáns nő, aki szegény gyermekek nevelésével foglalkozott. Egy szép nap azután meglepte e munkálkodásában a hatóság, mely elkobozta a kath. egy-házellenes tankönyveket s jegyzőkönyvet vett fel a tényállásról. Szerző közli a jegyzőkönyvet. Az ügy kimeneteléről nincs tudomásunk, de a bevezető vizs-gálat komolyságából arra lehet következtetni, hogy a legszigorúbb rendszabályok foganatosítottak.)

Rivista delle biblioteche e degli archivi. XXIV. évfolyam. 1—2. szám (1913. január—február): Società per le bibliotechine delle scuole elementari del comune di Firenze. (Ez egyesület 1911/12-ben 123 iskolai könyvtárt tar-tott fenn Firenzében, ezek közül 34-et 1911-ben létesített. Ehhez járul még 1912-ből 12 új könyvtár. Az egyesület ez évben 3331'57 lírával rendelkezett; az évvégi maradvány volt 729'47 lira. Könyvvásárlásra 1757'68 lírát s könyv-kötésre 587'5 lírát költöttek.) — 3—5. szám (március—május): Curzio MAZZI: Un nuovo libro di cucina del sec. XV. (Egy 150 lapból álló, címlap nélküli szakácskönyv, jelenleg Tammaro DE MARINIS e C. firenzei antikvárius-cég birto-kában.) — *Catalogo dei libri componenti le bibliotechine donate alle scuole elemen-tari del comune di Firenze.* (Betűrendes jegyzék, rövid tartalmi kivonatokkal, mindenütt megjelölve az osztályt, amelynek könyvtárában az illető mű szerepel.)

The library journal. XXXVIII. kötet. 2. szám (1913. február):¹ Frederick C. HICKS: Inter-library loans. (A közkönyvtárak egymásközi kölcsönforgalma, amely Európában közkeletű, még csak gyermeknapjait éli Amerikában. Míg a berlini *Königliche Bibliothek* évenként 11—28 ezer kötetet kölcsönöz ki csupán porosz könyvtáraknak, addig az a néhány amerikai könyvtár, mely a kikölcsönzés e formáját gyakorolja, alig néhány száz kötetet kölcsönöz ki más könyvtáraknak s a legmagasabb száni se haladja meg az ötezret. Szerző fejtegeti a könyvtárak egymásközi kölcsönének előnyeit, vázolja a lebonyolítás módjait és költségeit.) — Clifford B. CLAPP: Arrangement of cards under place names in a dictionary catalog. (A dartmouthi College Library gyakorlatát ismerteti.) — Walter LICHTENSTEIN: Book buying experiences in Europe. (Azokról az európai könyvbevásárlásokról számol be, melyeket a Harvard University megbízásából tett a Hohenzollern collection of german history c. gyűjtemény gyarapítása érdekében. Fejtegeti a helyszínen eszközölt bevásárlások előnyeit, különösen Portugáliában, Spanyolországban és Itáliában, ahol a katalogusokat ki nem adó kis antikváriusoknál is sok figyelemreméltót lehet találni.) — William Coolidge LANE: The moving of the Harvard library. (A Harvard University könyvtára új épületet kap, mely részben a régi épület területén fog emelkedni. Eleinte úgy tervezték, hogy előbb fölépítik az épületnek az üres telekre kerülő részét s csak ha ebbe átvitték a könyveket, fogják lerombolni a régi épületet. E terv azonban nem vált be s 1912 aug. 17-én elhatározták, hogy az egész épület egyszerre építik meg. A több mint 500.000 kötetes könyvtárt tehát hirtelen ki kellett lakoltatni s új helyiségről gondoskodni. Az anyag átköltözését aug. 20-án kezdték meg 4'5 láb hosszú és 15 hüvelyk széles nyílt fadobozokban. Az anyagot 13 különböző raktárban helyezték el. A zömét, mintegy 350.000 kötetet, a Randall Hall 90×66 láb területű s 35 láb magas főépületében s néhány kisebb mellékhelyiségében. Itt állították fel, megfelelően adaptálva, a régi épület raktárbútorzatát, még pedig oly gyorsan, hogy december 7-ére mind a 350.000 kötet helyén állott. A költözködés egész tartama alatt nyitva volt a régi épület kikölcsönző helyisége, mely elektromos kocscikkal bonyolította le a raktárakkal való közlekedést. December 7-én azután a kikölcsönző helyiség berendezését is áttették Randall Hallba. Ez alkalommal a 3382 cédula-fiók bajnelli átszállítása okozott gondot.) — *Prison libraries.* (Florence Rising CURTIS-nek a *Survey*-ben közölt cikke nyomán megállapítja, hogy azon 23 börtön könyvtárában, amelyet szerző áttanulmányozott, meglehetősen kezdetleges viszonyok vannak. Kifogásolja, hogy a detektív- és idegrázó regények túlnagy szerepet játszanak könyvanyagukban, hogy katalogusuk tele van hibával és pontatlansággal, hogy a régi vasárnapi iskolák kiselejtezett könyveivel dolgoznak s hogy az ismeretterjesztő irodalom teljesen háttérbe szorul. Ezzel szemben a Newyork állambeli könyvtárszövetség börtönkönyvtárügyi osztálya legutolsó jelentésében megállapítja, hogy újabban kezd javulni e könyvtárak helyzete. Sok börtönben mindenik fogoly 2 kötetet kap hetenkint olvasásra, egyikben

¹ Az első számot a folyóiratok szállításával megbízott GRILL-cég többszöri felszólítás dacára sem küldte be a M. N. Múzeum könyvtárának.

6000 kötettel 85.000 kötetes forgalmat tudtak elérni.) — 3. szám (március): Arthur E. Bostwick: Efficiency records in libraries. (Szerző ismerteti az általa a st.-louis-i Public libraryben meghonosított minősítési táblázatot, melynek az a célja, hogy tájékoztassák az igazgatót az egyes osztályokban alkalmazott egyének [asszisztensek] képességeiről, fejlődéséről. A táblázat, melyet az osztályok vagy fiókok vezetői töltenek ki, a következő pontokra felel: 1. Név. 2. Osztály vagy fiók. 3. Az illető fiókban vagy osztályban eltöltött szolgálati idő tartama. 4. Jelenlegi fokozata. 5. A könyvtárba történt fölvétel napja. A. Egyéni tulajdonságok. 1. Elég erős-e a fizikuma a munkához? Mennyi időt mulasztott, mióta az osztály szolgálatában áll és miért? 2. A könyvek ismeretének mérve. Javult-e ebben a tekintetben? 3. Általános tájékozottság? 4. Érzék igazi irodalom iránt? 5. Találékony-e? Rendszerető-e? 6. Van-e önuralma hirtelen fölmerülő esetekben? 7. Teljesítő képessége? Elhatározottsága? 8. Pontos? Gyors? Alkalmazkodó? 9. Szorgalmas? Hanyag? 10. Szíves-e társaihoz? 11. Pontos? Késések? Mentség? 12. Feledékeny? Szeret fecsegni? 13. Tisztán és megfelelően öltözködik? B. Érintkezés a közönséggel. 1. Egyformán udvarias? Méltóságteljes? 2. Hajlandó személyes látogatókat fogadni? 3. Hasznavehető-e a felnőttekkel való érintkezésben? 4. Hasznavehető-e a gyermekekkel való érintkezésben? C. A fokozatok kitünő, jó, elégséges és rossz. 1. Kézírás. 2. Nyomtatás. 3. Gépirás. 4. Gyorsírás. D. Fejlődött-e az asszisztens Ön mellett? Mily irányban? Miben nem vált be? E. Ha vannak az asszisztensnek gyöngé oldalai, felhívta-e rájuk a figyelmét? F. Mit szeret legjobban az asszisztensben? G. Személyiségénél, nevelésénél, egyéni képességeinél fogva az alábbi osztályok melyikére tartja alkalmasnak vagy alkalmatlannak? A fokozatok minden osztályra nézve kitünő, jó, elégséges vagy rossz kitételrel jelölendők. 1. Általános segédnek? 2. Ifjúsági könyvtárosnak? 3. Olvasótermi segédnek? 4. Katalógizáló segédnek? 5. Kikölcsönző segédnek? 6. Egyebekben való segédnek? (Specifikálandó). Ha nem alkalmas valamire, ezt közelebbről kell indokolni. H. Megbízható-e a segéd a könyvtárral szemben? I. Lelkesedik-e munkájáért. J. Meg van-e elégedve vele, ha a segéd továbbra is osztályában marad, eltekintve attól, hogy valaki mást szeretne helyébe? K. Megjegyzések). — Kendric C. BABCOCK: Bibliographical instruction in college. (A legtöbb amerikai egyetemen rendeznek könyvtári tanfolyamokat, melyek vagy a rendes tanévben tartanak s több évfolyamból állanak vagy pedig a nyári szünidőben rendeztetnek. A syracusei egyetem pl. rendes könyvtári iskolát tart fenn, amelynek 1911/12-ben 41 hallgatója volt. Ez iskola különböző fokú képezést ad. Van egy két éves technikai tanfolyam, mely a könyvtári tudományok baccalaureátusához vezet; egy egy éves technikai kurzus alapján a középiskolát végzettek a Bachelor of library economy fokozatot nyerhetik el, míg mások e fokot egy négy éves elméleti és gyakorlati tanfolyam sikeres elvégzése után érik el stb. A michigani egyetem viszont 8 hétig tartó könyvtártani tanfolyamot rendez. Másutt, pl. a Columbia egyetemen, felolvasásokban ismertetik a könyvtárak berendezését, hasznát és használati módját. Szerző azonban mindezt kevésnek tartja. Szerinte az összes kollégiumokban meg kellene tanítani a könyvtár jelentőségére és használatára módjára a növendékeket. «A könyvtár az a forrás vagy tartály,

amelyből a tanulónak folytonosan tájékozódást vagy sugalmazást kell merítenie, akár történelemmel, irodalommal vagy tudománnyal foglalkozik. Ahány hónappal halogatjuk felvilágosítani őt a könyvtár jelentőségéről és használati módjáról, annyival csökkentjük a tanfolyam értékét.» — Edward M. MUMFORD: The librarian and the bookseller. (Szerző, aki sem nem könyvtáros, sem nem könyvkereskedő, fájjalja azt az antagonizmust, ami e két foglalkozási ág képviselői közt fennáll s annyira szíven viseli az egyetértés létesítését, hogy nem bánná, ha a könyvtáros inkább valamivel drágábban szerezne be könyvszükségletét, csak hogy jóban legyen a helybeli könyvkereskedővel. Mindkét társadalmi osztály közös érdeke, hogy ne csak az olvasás, hanem a könyv szeretete is fölébredjen a közönségben, ennek pedig az a legbiztosabb eszköze, ha a magánkönyvtárak ügye föllendül. A magánkönyvtárak létesítéséhez pedig a könyvkereskedő a legszükségesebb tényező. Az is kívánatos volna, hogy a könyvtáros némiképp irányítani törekednék a könyvkereskedő üzletét, felvilágosítaná őt s a közönséget arról, hogy mily könyveket érdemes venni és eladni. Főleg az ifjúsági irodalom terén várna szép feladat a két tényező együttműködésére.) — James H. GALLOWAY: Work and read. (Szerző több példát hoz fel arra, hogy az egyszerű munkásnép mily szívesen olvassa a világirodalom gyöngyeit.) — Annie Carroll MOORE: The children's library of Stockholm. (A stockholmi ifjúsági könyvtár megalkotása dr. Valfrid PALMGREN nevéhez fűződik, aki 1907-ben államköltségen 3 hónapot töltött Amerikában. A könyvtár oly népszerű, hogy használatát már is korlátozni kellett.) — *Are the classics read?* (Rendes vád, hogy a népkönyvtárak közönsége nem olvassa a klasszikusokat. A springfieldi könyvesház legutóbbi kísérlete megdőnti e vád alaposságát. A kikölcsönző teremben u. i. kiállítottak vagy 100 kötet klasszikust, még pedig eredeti és fordítottat, ismertették a helyi lapokban s miután így felhívták a figyelmet, megindult a kikölcsönzés. Egy év alatt az *Odisszeia* angol fordítását 22-szer, GOETHE *Faust*-ját 26-szor, DANTE *Isteni színjátékát* 20-szor, ROUSSEAU *Emil*-jét 14-szer, BYRON és POPE költeményeit 12—12-szer, CHAUCER verseit 8-szor, MOLIÈRE vígjátékait pedig 7-szer kölcsönözték ki.) — 4. szám (április): Edward D. GREENMAN: The development of secondary school libraries. (Az Egyesült-Államokban az iskolák egy része ugyan már a XIX. sz. elején rendelkezett kisebb könyvgyűjteményekkel s New-York állam volt az első, mely e célra 1838-ban államsegélyt is megszavazott. De azért egy 1876. jelentés szerint az Egyesült-Államok egész területén azon évben csupán 826 másodfokú iskolának volt könyvtára, együttesen közel egy millió kötettel. 1890-ben a könyvtárral ellátott iskolák száma már 2500 volt. Pontosabb adatok 1895 óta vannak. Ezek szerint 1895-ben 3921 nyilvános iskolának volt könyvtára 1,922.923 kötettel és 1369 magániskolának 1,594.605 kötettel. 1912-ben viszont 10,329 köziskola könyvtára 6,185.937 kötetet számlált, míg 1405 magániskola 2,342.880 kötettel rendelkezett. Szerző ez iskolai könyvtárak négy típusát különbözteti meg: 1. az iskolai épületekben elhelyezett s kizárólag azon iskola tanítói és növendékei részére hozzáférhető könyvtárak típusa; 2. nagyobb városok közös nyilvános iskolai könyvtára típusa, mely a város legfőbb iskolájával kapcsolatban van elhelyezve s a többi iskolában fiókokkal bir, amelyeket ellát könyvekkel; 3. a

harmadik típus a közkönyvtár egy fiókja, mely az iskolában van elhelyezve s amely sokszor nem egyéb, mint egy könyvsorozat, amelyet meg nem határozott időre adott kölcsön a könyvtár az iskolának; 4. kisebb helyeken egy negyedik típus áll fenn, amely az iskolai és közkönyvtár feladatait egyaránt teljesíti.) — Ida M. MENDENHALL: Training in use of books. (Rövid fejtegetések arról, mint kell a növendékeket a könyvek s a könyvtár használatára megtanítani az elemi, közép és felső iskolákban s a tanítóképzőkben.) — John Cotton DANA: The public library and publicity in municipal libraries. (Leírja, miféle eszközökkel igyekszik a newarki könyvesház fölkelteni a polgárok érdeklődését a város múltja, jelene és jövője iránt s mint gyűjti azokat az adalékokat, amelyek a városfejlesztés szempontjából figyelembe jöhetnek.) — John Shaw Billings. (A newyorki Public library 1913 március 13-án elhunyt igazgatójának a nekrológja. BILLINGS 1838-ban született, orvosi tanulmányokat végzett s előbb kórházi gyakorló orvos, majd 1860/61-ben a medical college prorektora volt. A polgárháborút mint katonarvos küzdötte végig s 1895 októberéig megmaradt a hadsereg kötelékében, ahol alezredesi fokig emelkedett. Már 1864-ben rábízta a washingtoni Surgeon-General's Office könyvtárát, amely akkor alig néhány kötetből állott s amely az ő keze alatt a világ legnagyobb orvosi szakkönyvtárává növekedett. E könyvtár pompás tárgymutatóját ő adta ki 1880 és 1895 között 16 kötetben. Ugyancsak ő vetette meg alapját az 1879-ben Robert Fletcher társaságában megindított *Index medicus*-nak. Ő reorganizálta továbbá a Johns Hopkins Hospital, a pennsylvaniai egyetem közegészségügyi laboratóriumát s végül a newyorki Public libraryt, amelynek 1895-ben került az élére. Nagy szervező és adminisztráló tehetség volt s emellett széles látókörű, akaratszilárd s lebilincselő modorú férfiú, aki nemcsak tekintélyt tudott tartani, hanem meg is szeretettette magát.) — 5. szám (május): Corinne BACON: What the public wants. (Szerző megállapítja, hogy az amerikai könyvtárak vezetőinek legfőbb, szinte egyetlen törekvése a forgalom fokozása s hogy evégből a népet arra tanítják, hogy hosszú nyitási időt, gyors kiszolgálást, mentől több könyvet s mindennemű felvilágosítást követeljen. Vizsgálja e követelések teljesítésének következményeit a személyzet kihasználása és a költségek szempontjából s arra az eredményre jut, hogy a könyvtár nevelő hatása sok tekintetben szenved a túlságos hajsza következtében.) — Henry E. BLISS: Accession records economized and systematized. (A növekedési napló szerző szerint fölösleges; véleményét több amerikai könyvtár vezetője osztja, mert nem egy könyvtárban beszüntették e napló vezetését. A napló előnyei inkább képzelték, mint ténylegesek. A könyvtár állományát sokkal jobban tartathatjuk nyilván a helyrajzi lajstromok útján s ugyanez alapon állapíthatjuk meg a hiányokat. Még a napló alapján előállítható statisztikai adatok sem mindig megbízhatók. Az új szerzemények lajstromát is jobban állíthatjuk össze a még be nem osztott könyvtári cédulákból, mint a napló alapján. Szerző a napló helyett mozgó cédulákat alkalmaz, melyeket dolgozatában bőven leír és rajzban is bemutat.) — Katharine Twining MOODY: Library reports from a frivolous point of view. (Szól az amerikai könyvtári jelentések hibáiról, hiányairól, valamint a bennük felhalmozott adatok jelentőségéről és természetéről.) — William

Coolidge LANE: The new Harvard library. (A Harvard-egyetem épülőfélben lévő új épületének leírása. Az épület egy 250×200 lábnyi hosszúságú négyszög, amelyet a lépcsőház és a WIDENER-gyűjtemény befogadására szolgáló helyiség közepén oszt ketté. Ily módon két, 110×28 láb területű, udvar áll elő. Az épület északi oldalán impozáns nyílt lépcső vezet a bejáráshoz. Ez oldal első emeletén van a 43 láb magas, 192×40 láb területű nagy olvasóterem, míg az épület másik három oldalát a kilenc emeletre osztott könyvraktár foglalja el. Legérdekesebb újítása abban áll, hogy a könyvraktárakban az utcamenti ablakok mindegyike mellett egy-egy dolgozó asztal nyer elhelyezést s így a raktár valóságos laboratóriumává válik, továbbá, hogy a tanárok részére, ugyancsak szoros kapcsolatban a raktárakkal, a dolgozó szobácskák egész sora létesült. A dolgozó szobácskák területe 10×12 és 12×15 láb közt váltakozik, számuk 74. A raktárak befogadóképessége 2 millió kötet.)

The library world. *Új folyam. XV. kötet. 82. szám.* (1913. április):
 A. Cecil PIPER: Some great printers & their work. (Jelen cikk az angol könyvnyomtatás atyjának, William CAXTON-nak életrajzát és működését vázolja. Befejezésül BLADES nyomán ismerteti a CAXTON sajtótermékeinek felismerésére szolgáló méréseket.) — Henry DIXON: The bespoken file. (Az olvasók által előre lefoglalt ú. n. fentartott könyvek nyilvántartási módjáról.) — 83. szám (május): W. Geo. FRY: Practical professional education. (Azt a tervet, hogy az angol könyvesházak személyzete a nyári hónapokban kölcsönösen kicseréltessék, többen megvilágították. E cikk összefoglalja a mellette és ellene elhangzott véleményeket.) — William POLLITT: The principles of book-charging. (A könyvkölcsönzést nyilvántartó rendszerek négy csoportba sorolhatók: 1. Olyanok, melyek az olvasót tartják nyilván. 2. Olyanok, melyek a könyvet tartják nyilván. 3. Olyanok, amelyek mindkét nyilvántartási módot kombinálják. 4. Olyanok, amelyek egyikről sem adnak állandó felvilágosítást. Az első csoportba tartozó rendszereket ma már alig használják Angliában. A legismertebb faja abban áll, hogy az olvasó jegye, melynek felső részén van az olvasó neve, lakása és száma, rubrikázva van s a rubrikákba a könyv számát, kivitele és visszahozatala napját vezetjük. A második csoportba tartozó rendszerek jelenleg a legelterjedtebbek. Ide tartozik a törzslap-rendszer azon faja, ahol minden egyes könyvnek megvan a maga lapja, amelyre a kikölcsönző számát, a kikölcsönzés és a visszahozatal keltét följegyzik. E csoportba sorolhatók a COTGREAVE-, CHIVERS- és a GRAHAM-féle indikátorok is. A harmadik csoportba tartozik a kettőslap-rendszer, ahol úgy az olvasó, mint a könyv törzslapjára följegyzik az adatokat. Hasonlóképpen járnak el a *duplex-indikátor-nál* is. A negyedik csoportba tartozik a kettőslap-rendszer azon legújabb faja, amelynél a könyv törzslapját egyesítik az olvasó lapjával s a kiadás dátuma szerint helyezik el a fiókokban. Ez egyúttal a leggyorsabb módja a kikölcsönzés lebonyolításának. Az egyes rendszereknél ugyanis a következő följegyzések szükségeseknek: Az 1. csoportnál a könyv jelzetének és a keletnek a följegyzése. A 2. csoportnál az olvasó számának és a keletnek a följegyzése. A 3. csoportnál a könyv és az olvasó számának s a keletnek kétszeres följegyzése. A 4. csoportnál ellenben semmit sem kell följegyezni.) — 84. szám (június): W. Bramley COUPLAND:

Methods of book-illustration. (A könyvillusztrálás következő technikáinak rövid leírása: 1. Réz- és acélmetszet. 2. Mezzotinto. 3. Aquatinta. 4. Maratás. 5. Kőnyomás. 6. Fametszés. 7. Zinkográfia. 8. Autotipia. 9. Háromszinnyomat. 10. Foto-gravűr. 11. Fotolitográfia. 12. Kollotipia stb.) — Alfred Cecil PIPER: Some great printers and their work. (John DAY [1522—1584.] híres angol könyvnyomtató életrajza, akinek a sajtójából 245 munka került ki.) — Henry A. SHARP: The popularizing of Public Libraries. (A könyvtár megkedveltetése érdekében a következőket ajánlja: 1. Rövid beszéd a könyvtárról, céljairól és kincseiről; ezt kövesse egy hasonló rövid előadás a helyi történeti kutatás érdekességéről s egy erre vonatkozó gyűjtemény hasznáról. 2. A legfontosabb tárgyakról szóló főművek kiállítása. 3. A könyvtári berendezések kiállítása.) — 82—83. szám. Ex-T. P.: The Innocents in Holland. (Hosszabb beszámoló a L. A. A. husvétii tanulmányi kirándulásáról. A látottakról a legnagyobb elragadtatás hangján nyilatkozik a szerző; főleg a hágai és utrechti könyvesház nyerte meg a látogatók tetszését.)

Zeitschrift für Bücherfreunde. Új folyam. V. évfolyam. 4. szám (1913 július): Johannes SCHINNERER: Fälschungen in alten Handschriften und Druckwerken. (H. KLEMMnek a Deutsches Buchgewerbemuseumba került gyűjteménye alapján több oly eljárást mutat be, amely azt célozta, hogy a könyvek értékét növelje. Ide tartozik a gyűjtők azon eljárása, amikor több csonka példányból állítanak össze egy teljes példányt. Erre a művelet gondatlanságánál fogva párját ritkító példa van a KLEMM-féle gyűjteményben. Az ismeretlen «restaurátor» ugyanis két teljesen különböző, csupán tartalmilag és kiállításban hasonló műből készített egy «teljes» példányt, melynek címlapján 1520 a nyomtatás éve, kolofonjában pedig 1525. Szerző a hamisítások csoportjába utalja az oly példányokat is, amelyek hiányos lapjai kiegészítettek s egyes lapjai új másolatokkal pótol-tattak, főleg az esetben, ha az ekként nyert új részek szélrajzokkal s más a régiesség benyomását kelteni akaró ornamentumokkal láttattak el. Persze a hamisító ügyetlensége könnyen elárulja magát még akkor is, ha nem esik oly gromba hibába, mint CICERO *De officiis* c. műve 1535-iki augsburgi kiadásának restaurátora, aki nem törődve a kolofon igazmondásával, az első kiadás év-számát — 1531 — biggyesztette a címlapra. A modern sokszorosító eljárást is sokszor igénybe veszik arra, hogy egyes hiányzó lapokat a csalódásig hű utánzatokkal pótolják. Sok bajt okozott az a ma már letűnt divat, mely a régi fametszetek kifestett lenyomatait többre becsülte a festetleneknél. Igen sok gyűjtő festette ki utólagosan s tette tönkre ezáltal tiszta példányait, csakhogy muló piaci értéküket fokozza. Különösen gazdag a KLEMM-féle gyűjtemény olyan kéziratokban és inkunábulumokban, melyekbe modern kéz festette be a lapszéli díszeket és a kezdőbetűket. Így tett tönkre egy különben gyönyörűen írt kétkötetes breviáriumot, mely 1446 és 1452-ben készült a nürnbergi Szent. Katalin-kolostornak. Habár a modern miniátorok rendszerint régi minták nyomán dolgoztak, úgy ornamentikájuk, mint festő-technikájuk könnyen felismerhető, főleg, ha szembe állítjuk valamely kétségkívül eredeti darabbal. Talán a leg-sikerültebb a KLEMM-féle gyűjtemény összes hamisításai közül GUTENBERG 48-soros bibliájának egy példánya, melynek 279 miniatúrája közül csupán:

136 egykorú, a többi a régi modorában, de meglehetősen nyers technikával készült modern utánzat. Sajnos, a fametszetű szegélyeket sem hagyta békében ez a pompakedvelő amatőr. Könyvtára nem egy régi nyomtatványán «egészítették ki» kézzel az eredetileg csupán kétfelől alkalmazott fametszetű indaszegélyt s hogy az újítás ne legyen észrevehető, az eredeti bordúrt is — bemázolták.) — G. A. ERICH BOGENG: Die Morante-Bibliothek. (MORANTE marquis hirneves spanyol bibliofil, 1808 szept. 6-án született Mexikóban gazdag szülőktől. Spanyolországban nevelkedett, jogot tanult s előkelő bírói pályát futott meg. Magába zárkózott különc volt, aki legszívesebben kedves könyvei közt töltötte minden szabad idejét, amelyek számára három márványtermet rendeztetett be palotájában. 1868 június 13-án halt meg; egy könyveslétráról zuhant le s ez a zuhanás mentette meg attól, hogy az élőhalottak szomorú sorsára ne jusson. A könyvgyűjtést már mint alcalai joghallgató kezdte és később 125.000 franknyi évi jövedelme jó kétharmadát fordította e szenvedélye kielégítésére. E nagy áldozatkészség eredménye egy 120.000 kötetes, jobbára latin művekből álló könyvtár volt, melynek tartalmáról egy 1854—1870 között megjelent 9-kötetes katalogus nyújt felvilágosítást. E furcsa rendszerrel s igen egyenlőtlenül kidolgozott katalogusnak az a legértékesebb oldala, hogy a marquis minden egyes kötetnél kitette a vételárat s így e tekintetben valóságos kincsesbányának tekinthető. Érdekes, hogy egészen jelentéktelen művekből is több példány volt gyűjteményében, anélkül, hogy meg lehetne állapítani ez eljárásának indítóokát. Így pl. GRÜTER *Lampas sive fax* c. 7-kötetes műve 13 példányban volt meg könyvtárában. A nagy ritkaságok, amelyek pedig ama szerencsés időkben még könnyen voltak megszerezhetők, szinte teljesen hiányzanak. Talán ebben rejlik annak az oka, hogy a MORANTE-könyvtár 1872—75 között Párisban rendezett árverésein oly gyöngé pénzügyi eredményt tudtak elérni. Az első árverésen például, noha a könyvtár színe-javát, összesen 1909 számot kótyavetyéltek el, csupán 4 szám ára haladta meg az 1000 frankot s egy sem érte el a 2000 frankot, ami még ama kor szerényebb árai mellett is igen szegényes eredmény.) — HEINRICH KLENZ: Gelehrten-Kuriositäten. (Cikke 3. és utolsó részében a furcsább dedikációkból közöl szemelvényeket. Bevezetőül a XV—XVII. századi szerzőknek magas és legmagasabb állású személyekhez intézett, szinte undorítóan hizelgő ajánlósortait ismerteti, amelyeknek közös, többé-kevésbé szemérmesen vagy szemérmetlenül kifejezett célja anyagi előnyök biztosítása. Majd megemlékezik azon tudósokról, akik tanáraiknak s azokról, akik tanítványaiknak ajánlották műveiket. Ennél furcsábbak a következő esetek: WEBER Immanuel latin szótárát a Szentháromságnak, Joh. Bapt. MARIA *Astrologia Gallicaját* Krisztus urunknak, Justus LIPSÍUS két könyvét a Boldogságos Szűznek, az 1788-ban névtelenül megjelent *Karikaturen* szerzője az ördögnek, PETRARCA CICERO leveleit 1340-ben magának a rég elhunyt szerzőnek, FONTE *Englishman at Paris* c. művét kiadójának, Andreas SCOTUS pedig olasz utikalauzát a kiadó nevében önmagának ajánlotta.) — 5—6. szám (augusztus—szeptember): Martin WACKER-NAGEL: Deutsche Buchkünstler der Gegenwart. VI. Erich Gruner. (Erich GRUNER 1881-ben született Lipcsében s az ottani festőakadémián nyerte művészi kiképezését. Későbbi fejlődésére párisi és spanyolországi tartózkodása volt hatással.

E hatás könyvművészeti munkáin a figurális elem kedvelésében és helyes szin-
érzékében nyilvánul. E téren először a *Deutsches Lachen* c. kiadványhoz készült
humoros rajzaival tett kísérletet. Borítékrajzainak hosszú sora lassú, de tudatos
fejlődésről tanuskodik. Eleinte a címfelírás, diszítövonalak és a vignetta még
nem simulnak teljesen egymáshoz, később ellenben mind szervesebben kapcso-
lódnak egymásba. Tisztán ornamentális hatásokra törekszik újabb reklám-
nyomatványokhoz készült léceivel és záródíszjeivel is. Ahol az ornamentum
felírással párosul, mindig egyöntetűsége törekszik. Egészen egyöntetű egy
Judas c. kiadványa, amely csupán 25 példányban készült s amelynek nemcsak
tipografiai díszét, hanem egész szövegét is maga rajzolta. A GRUNER-antikva
néven piacra bocsátott új betűtípus tisztán metszett, előkelő hatású betűi főleg
tudományos könyvek kinyomatására alkalmasak.)